

державного педагогічного університету. – Випуск 36(1). – Серія: Педагогічні науки. – Чернівці. – 2006. – № 36. – Т. 1. – С. 35-39.

3. Сергеев А.В. Наблюдения учащихся при изучении физики на первой ступени обучения / А.В.Сергеев // Пособие для учителей. – К.: Радянська школа. – 1981. – 152 с.
4. Сергеев А.В. Наблюдения учащихся при изучении физики на второй ступени обучения: [Пособие для учителей] / А.В.Сергеев. – К.: Радянська школа. – 1988. – 176 с.
5. Усова А.В. Формирование учебных умений и навыков учащихся на уроках физики / А.В.Усова, А.А.Бобров // М.: Просвещение. – 1988. – 112 с.
6. Голоденко С.М. Розвиток творчого мислення учнів при вивченні фізики / С.М.Голоденко // Збірник наукових праць студентів / Гол. редактор д.п.н., професор, академік МАТО і МСАО ім. Я.А.Коменського, проректор з наукової роботи, зав. кафедри педагогіки Л.В.Кондрашова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – Вип. 16. – 226 с.
7. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству / Д.Б.Богоявленская. – М.: Знание, 1981. – 96 с.

М.Бадіца

аспірант кафедри дитячої творчості

Інституту розвитку дитини

Національного педагогічного університету

імені М. П. Драгоманова

КРИТЕРІАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ТВОРЧИХ УМІнь ОБРАЗОТВОРЧОГО ХАРАКТЕРУ У СТУДЕНТІВ

Стаття розкриває окремі аспекти комплексного дослідження рівня сформованості творчих умінь образотворчого характеру у студентів, характеризує його критеріальні показники.

Ключові слова: творчість, креативність, критеріальні показники.

Статья раскрывает отдельные аспекты комплексного изучения уровня сформированности умений изобразительного характера у студентов, характеризует его критериальные показатели.

Ключевые слова: творчество, креативность, критериальные показатели.

The article describes the separate aspects of complex study of the formed level of creative abilities of graphic for students, characterizes territorial indexes.

Keywords: creation, creativeness, territorial indexes.

Постановка проблеми. Зміна пріоритетів державної політики загострила проблеми педагогіки творчості, оновила зміст педагогічної освіти. Педагог нової формації – це зріла високоосвічена цілісна особистість, здатна до творчого співіснування, пошуково-перетворювальної діяльності. У сучасних умовах праці майбутній фахівець повинен бути підготовленим до професійної діяльності та потреб суспільства. Наскрізною лінією всіх сфер життєдіяльності

людини є творчість. Поняття «творчості», «творчої особистості», «творчої діяльності» є стрижневим у сучасній педагогіці. Вони спрямовують її діяльність на підготовку творчих життєвокомпетентних, практично вмілих фахівців. Вищий навчальний заклад повинен взяти на себе відповідальність за якість педагогічної освіти в процесі підготовки професіонала-творця, з необхідною сукупністю знань, умінь і навичок для творчої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах серед проблем суспільства пріоритетне місце належить творчості. Вона з давніх часів цікавить науковців різних галузей освіти: філософів, соціологів, психологів, педагогів. У своїх дослідженнях науковці розглядали різні аспекти творчості: зв'язок теоретичного та практичного інтелекту в психології творчості (О.Пономарьов); єдність свідомості та діяльності, діалектику об'єктивності знання і творчої самодіяльності суб'єкта (С.Рубінштейн); взаємозв'язок інтелекту, навченості, креативності (Б.Теплов); процес розвитку творчих здібностей (В.Дружинін); вчинок і моральну творчість, стадії творчого процесу (В.Роменець); особливості роботи з обдарованими дітьми (Л.Турішцева); педагогічні умови та методичне керівництво роботою з зображувальною творчістю дошкільників (Т.Казакова); процес розвитку творчого мислення студентів-педагогів (В.Аганісян); ефективність рефлексивно-творчих технологій професійного розвитку мисленнєвих здібностей майбутніх психологів (Н.Пов'якель); стратегії творчої діяльності (В.Моляко); шляхи вивчення творчості (О.Горальски); індивідуально-творчу підготовку вчителя (В.Кан-Калик); теоретико-методологічні та методичні аспекти художньо – творчої діяльності вчителя початкової школи (О.Хижна); творчість – як засіб професійного виховання студентів (Л.Хакімова); педагогічні умови розвитку творчої індивідуальності студентів (О.Чаплигіна), розвитку творчих умінь у студентів технічного вузу (М.Городілова) та розвитку художньо-творчої діяльності студентів в умовах контекстного навчання (М.Манаківа). Аналіз змісту досліджень показав різноманітність напрямків вивчення проблеми та необхідність подальших наукових розробок у даному контексті. Слід зауважити, що серед розмаїття видів досліджуваних умінь (дизайнерських, дослідницьких, рефлексивних, умінь художньо-естетичної культури, художніх, конструктивних, трудових) зовсім незначна кількість наукових робіт присвячена творчим умінням: розвитку художньо-творчих умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання (О.Сидоренко); формуванню художньо-творчих умінь у складі педагогічних умінь (У.Ібрагімов); формуванню художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів (Н.Голота). На підставі аналізу результатів виробничої практики студентів ми зробили висновок про недостатність умінь у студентів для трансформації та синтезу знань; інтерпретації мисленнєвих уявлень у реальний образ; уміння структурувати набуті вміння у власну техніку виконання роботи, проявляти власний стиль діяльності. Сучасний студент губиться через інформаційне розмаїття, не вміє формувати початкові навички та вміння творчої діяльності, самоорганізовуватись. З приводу означеного кола

проблем, можна говорити про недостатність досліджуваного явища, що породило безсистемність та хаотичність у творчому навчально-виховному процесі підготовки кваліфікованих спеціалістів. Представлені наукові здобутки допомогли нам синтезувати отриману інформацію, детально проаналізувати особливості творчого процесу, окреслити напрямки власного комплексного дослідження та його критеріальні показники.

Виділення невіршених частин загальної проблеми. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури, наукових досліджень та результатів виробничої практики студентів ми прийшли до висновку про необхідність визначення змісту критеріальних показників, аналізу рівня сформованості творчих умінь образотворчого характеру у студентів

Мета нашої статті – теоретично обґрунтувати окремі аспекти комплексного дослідження рівня сформованості творчих умінь образотворчого характеру на етапі констатувального експерименту; розкрити зміст критеріальних показників та проаналізувати результативність дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність – це форма активної спрямованої взаємодії людини з оточуючим світом (С.Рубінштейн). Потребу І.Зимня вважає енергійним джерелом діяльності. Вона визначає предмет, що виступає мотивом діяльності та пробуджує до дії [3, с.80-81]. Різноманітність методів дослідження діяльності зумовлює проблеми суб'єктно-об'єктного та суб'єктно-суб'єктного взаємозв'язку. Спостерігається тенденція однобічного підходу до визначення змісту цієї проблеми. Діяльність та її мотив, на думку Д.Богоявленської, визначаються смисловими зв'язками як міжособистісної взаємодії між учасниками процесу, так і «відношенням до людей крізь дії з предметом» [2, с.81]. Для того, щоб обґрунтувати взаємозалежність всіх структурних компонентів професійної підготовки студентів, ми визначили критерії та показники психолого-педагогічних основ формування образу професіонала-творця, шляхом узагальнення наукових досліджень В.Андрєєва, Г.Беленької, Л.Виготського, Є.Громова, О.Кононко, В.Купрієнко, С.Сисосвої, Л.Турищевої, В.Ягупова та ін. Визначені критеріальні показники представлені в єдності особистісного та діяльнісного компонентів творчого процесу, де мотиви є стимулом дій творчого механізму формування та індивідуального розвитку студента. Синтез якостей – це інтегральний показник цілісного розвитку особистості. Рівень сформованості творчих умінь образотворчого характеру – результат готовності студента до творчої професійної діяльності. Вся система – це інтегральний критерій фахової компетентності. Напрямами даної системи є:

1. Нові підходи до конструювання навчально-виховного процесу у вищій школі.
2. Інтеграція, варіативність та синтез змісту, форм, методів і засобів навчання.
3. Організація творчої діяльності учасників навчального процесу на засадах педагогіки співробітництва.
4. Мобільність середовища для розвитку творчого потенціалу студента, його творчої самореалізації.

Критерії та показники рівня сформованості творчих умінь

Таблиця 1

КРИТЕРІЇ	ПОКАЗНИКИ
<p>I. Мотиваційно-особистісні: Рівень творчої професійної спрямованості особистості</p>	<p>Інтенсивність пізнавальної потреби та інтересу; усвідомлення значущості творчих умінь образотворчого характеру для творчої самореалізації; прагнення бути оригінальною; схильність до творчості.</p>
<p>Рівень якостей творчої індивідуальності студента</p> <p>Рівень творчих здібностей</p>	<p>Творча уява; інтуїція; допитливість; почуття гумору; оригінальність; ініціатива; чутливість до проблем; емоційна сприйнятливості; творчий стиль мислення; творча активність, креативність, самостійність.</p> <p>Здатність шукати оригінальні рішення, оперувати образами, продукувати нове; творчо переробляти життєві враження, помічати суперечності.</p>
<p>II. Змістовно-процесуальні: Рівень творчого оволодіння системою професійних знань</p> <p>Рівень оволодіння творчими умінями образотворчого характеру</p>	<p>Нова якість знань, шляхом їх трансформації та синтезу; гнучкість.</p> <p>Уміння продукувати конструктивні ідеї, самостійно їх апробувати та застосовувати (багатофункціональність); урізноманітнювати індивідуальні образні задуми (варіативність); бачити образну структуру та функції предмету (універсальність); проявляти гнучкість в індивідуальному пошуку способів втілення образів (образність), перетворенні їх структури.</p>
<p>Досвід творчої діяльності</p>	<p>Сформованість творчих якостей та умінь образотворчого характеру; ініціативна творча поведінка в процесі пошуково-</p>

КРИТЕРІЇ	ПОКАЗНИКИ
III. Оцінно-рефлексивні: Продукти діяльності	перетворювальної діяльності. Об'єктивність, самостійність і незалежність оцінних суджень щодо якості процесу і результату творчої діяльності, оригінальність образних рішень і особиста соціальна значимість творчих продуктів діяльності.

Для детального вивчення питання ми провели констатувальний експеримент, яким було охоплено 160 студентів денної та заочної форм навчання Криворізького державного педагогічного університету та Інституту розвитку дитини Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Творчий процес розглядався як практично-перетворюючий особистість і професійну діяльність. Методика організації констатувального експерименту проходила у два етапи. На першому етапі визначено особисту значущість творчих умінь образотворчого характеру для студентів у процесі їх професійної підготовки та під час педагогічної практики; рівень особистісних якостей творця та рівень їх обізнаності. У процесі дослідження використовувались методи анкетування, ранжування. В ході першого етапу був побудований психологічний профіль креативності, окреслені межі резерву творчого потенціалу. На другому етапі дослідження використовувався метод творчих завдань, що дало змогу визначити рівні сформованості творчих умінь образотворчого характеру. Дослідження носило комплексний характер. Ефективність навчально-виховного процесу підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів визначається не лише рівнем розвитку її творчих якостей, що дозволяють окреслити межі творчого потенціалу особистості, системою знань, рівнем сформованості необхідних умінь, а й спрямованістю студента до творчої професійної діяльності.

З метою дослідження ступеня особистої значущості творчих умінь образотворчого характеру для практичного використання в процесі професійної діяльності, студентам було запропоновано визначити місце творчих умінь образотворчого характеру поміж інших педагогічних умінь за ранговою шкалою, де найвищий ранг позначався одиницею. Для зручності всі види педагогічних умінь були класифіковані в єдину таблицю. Ранжування ступеня значущості умінь показало, що студенти денної та заочної форм навчання надають перевагу організаційним та комунікативним умінням. Так 43,8% студентів денної форми навчання в процесі професійної підготовки вважають необхідним оволодіння організаційними умінями, 42,3% студентів заочної форми навчання – комунікативним та гностичним умінням. В процесі практичної діяльності 43,8% студентів денної форми навчання надали переваги комунікативним умінням, а 84,6% студентів заочної форми навчання (Зр.н.) –

організаторським та комунікативним (38,4%). Ієрархія значущості умінь окреслила проблему відсутності потреби в творчих умінях образотворчого характеру як у студентів, так і сучасних вихователів дошкільних закладів освіти. Серед інших видів педагогічних умінь лише 34,7% студентів-заочників та 37,6% студентів стаціонару вважають, що творчі уміня образотворчого характеру можуть бути необхідні для практичної діяльності; 26,9% студента віддають перевагу творчим уміням у процесі підготовки до професійної діяльності. До підсистеми якостей творчого фахівця, що визначають успіх творчої діяльності, відносять: *«сміливість, готовність до ризику, самостійність, ініціативність, впевненість у своїх силах та здібностях, незалежність поведінки, повагу до інших, цілеспрямованість, наполегливість, вміння довести почату справу до кінця, працелюбність, вимогливість до себе, почуття гумору, задоволеність від процесу творчості, енергійність та ін.»* [4, с.175]; високий рівень інтелектуальної творчої активності та ініціативи: швидкість думки, оригінальність, рухомість, фантастичність [2, с.49]; вищі психічні функції: розуміння, уява, пам'ять, сила волі, здатність до уваги, спостережливості (А.Біне, Т.Симон, Н.Петровський та ін.); здатність до творчої активності: частота продукування ідей, ставлення до труднощів, здатність до ризику (О.Кононко). Завдяки розвитку творчих якостей, особистість здатна досягти успіху у творчій професійній діяльності. Серед розмаїття поглядів ми обрали для власного експериментального дослідження окремі, професійно значущі якості творчої особистості, які допоможуть сформувати творчі вміння образотворчого характеру: оригінальність, допитливість, творчу уяву, інтуїцію, творче мислення, емоційність, почуття гумору, творче ставлення до професії. Студентам було запропоновано перелік питань, згідно яких вони повинні були виразити власне розуміння «Я-реального» і «Я-ідеального». Кількість балів по кожному індексу креативності підсумовувалась за ключем тесту. Якщо відповідь збігалася з ключем, то досліджуваний отримував 1 бал. Після підрахунку балів було збудовано психологічний профіль креативності. Кількість балів на індексованих показниках свідчила про рівень креативних якостей особистості, що становили психологічний профіль креативності. З метою визначення резерву творчого потенціалу особистості кола сполучалися суцільною лінією – червоною «Я-реальний», синьою – «Я-ідеальний». Результати дослідження виявилися різними і свідчили про наявність творчого потенціалу, завищену або занижену самооцінку у студентів. Визначені показники можуть мати негативний вплив на формування творчих умінь образотворчого характеру, індивідуальний темп розвитку творчої особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Висновки. Теоретичне обґрунтування окремих аспектів комплексного дослідження даної проблеми та змісту критеріальних показників допомагає відстежити та структурувати процес формування творчих умінь образотворчого характеру у студентів, забезпечити індивідуально-творчу підготовку майбутнього фахівця до професійної діяльності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати експериментальної перевірки рівня сформованості творчих умінь образотворчого характеру дозволяють констатувати необхідність подальшого дослідження специфіки творчого процесу, що забезпечить формування необхідних умінь та розвиток структурованої особистості.

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О.Л.Кононко – К.: Світлич, 2008. – 430с.
2. Богдаевская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д.Б.Богдаевская. – Ростов: Издательство Ростовского университета, 1983. – 176с.
3. Зимняя И.А. Педагогическая технология: [Учебник для вузов] / И.А.Зимняя. – [Изд. второе, доп., испр. и перераб.] – М.: Издательская корпорация «Логос», 1999. – 384с.
4. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології [Монографія] / В.П.Андрущенко, С.О.Сисоева, Н.В.Гузій, Н.В.Кічук, В.Ф.Хомич, М.О.Лазарев, Л.О.Мільто, Р.Х.Вайнола /За ред. С.О.Сисоевої, Н.В.Гузій. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. – 183с.
5. Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми / Л.В.Туріщева. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 122, [б]с.: іл. – (Серія «Психологічна служба школи»).

Т.В.Сердюк

*Мелітопольський державний
промислово-економічний технікум*

ФОРМУВАННЯ КАТЕГОРІАЛЬНОГО НАУКОВОГО АПАРАТУ З ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена проблемам формування категоріального наукового апарату, який стосується організації інтерактивного навчання; пропонується тлумачення конструктів “інтерактивне навчання”, “інтерактивні технології”, “інтерактивні методи”.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні технології, інтерактивні методи.

В статті розглядається проблема формування категоріального наукового апарату, який має стосування до організації інтерактивного навчання, пропонується трактування конструктів “інтерактивне навчання”, “інтерактивні технології”, “інтерактивні методи”.

Ключевые слова: интерактивное обучение, интерактивные технологии, интерактивные методы.

Problem of forming of category scientific vehicle which relates by organization of the interactive teaching is described in this article. Interpretation of concepts